

SAKSBEHANDLER
Inger Johanne Rystad
Elisabeth Nordling
Jorun Elisabet Aresvik Hals

VÅR DATO
01.10.2021

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
20/09940-67

DERES REF.

DERES DATO

Vågan kommune
Postboks 802
8305 SVOLVÆR

Att: Torbjørn Ollestad

Oversendelse av forslag til fredning av kulturmiljø i Henningsvær - Vågan kommune - andre gangs behandling i kommunestyret

Riksantikvaren legger med dette fram forslag til fredning av Henningsvær kulturmiljø i Vågan kommune. Fredningsforslaget er utarbeidet i medhold av kulturminneloven (kml) § 20.

Forslaget har vært på høring hos berørte parter og har vært lagt ut til offentlig ettersyn. Fredningsforslaget ble behandlet i kommunestyret i Vågan kommune 12.4.2021.

I samsvar med kml § 22 nr. 3 første punktum, og i tråd med kommunestyrets vedtak 12.4.2021 og påfølgende dialog, legges forslag til fredning igjen fram til behandling for kommunestyret i Vågan kommune.

Justert forslag til fredningsforskrift med kart og oppdatert forslag til forvaltningsplan følger vedlagt.

For informasjon om saksgang fram til kommunestyrebehandling 12.04.2021 viser vi til oversendelse datert 11.2.2021 med vedlagte høringsuttalelser, sammenfatninger og utkast til forvaltningsplan. Disse ligger også tilgjengelige på www.ra.no/henningsvaer.

Riksantikvaren ber om at forslag om fredning behandles i kommunestyremøte **25.10.2021**. Vi ber om at kommunestyrets endelige uttalelse til fredningsforslaget sendes Riksantikvaren **28.10.2021**, jf. kml § 22 nr. 3 andre punktum.

Riksantikvaren stiller seg til disposisjon for kommunestyret ved deres behandling av saken. Kontakt Jorun A. Hals på jorhal@ra.no for nærmere avtale, eller dersom det er spørsmål om fredningsforslaget.

Fredningsforslag - oversikt vedlegg

I denne oversendelsen følger svar på kommunestyrets vedtak av 12.04.2021:

- Justert forslag til fredningsforskrift (vedlegg 1)
- Justert forslag til forvaltningsplan (vedlegg 2)
- Referater og korrespondanse i saksbehandlingen (vedlegg 3-7)
- Kopi av Nordland fylkeskommunes brev til Vågan kommune (vedlegg 8)

For all annen dokumentasjon i saken som høringsuttalelser etc., viser vi til vår oversendelse 11.02.2021 til Vågan kommunestyres første behandling av fredningsforslaget.12.04.2021 Dette ligger også på Vågan kommunes nettsider: [Dokument 21/5022 - Kulturmiljøfredning Henningsvær - Vågan kommune \(vagan.kommune.no\)](#)

Bakgrunnen for andre gangs oversendelse av fredningsforslag for kulturmiljø i Henningsvær

Fredningsforslaget ble behandlet første gang for kommunestyret i Vågan kommune 12.04.2021. Fredningsforslaget ble behandlet i hovedutvalg for miljø, plan og næring 08.03.2021 og i formannskapet 22.03.2021

Kommunestyret fattet 12.04.2021 følgende vedtak:

«Vågan kommune vedtar en betinget støtte til kulturminnefredningen av Henningsvær. Fredningsforskrift, forvaltningsavtale og øvrig grunnlagsdokumentasjon gjennomgås og revideres etter behov, og legges deretter frem til ny behandling i kommunestyret.

Revisjonen ser spesielt på følgende:

- Forvaltning av de ulike vernehensyn i praksis; livet i Henningsvær er like viktig vernehensyn som vern av det materielle Henningsvær. Hvordan klarer man å beskrive dette slik at begge hensyn blir tilfredsstillende ivaretatt.
- Tilføring av nødvendige personalressurser: det gjennomgås muligheten for å få tilført ressurser fra statlig myndighet til kommunen for opprettelse av 100% stilling dedikert til fredningsrelatert arbeid. Det gjennomgås og avklares tilsvarende hvilke ressurser som skal være dedikert til fredningsprosjektet hos Fylkeskommunen.
- Definerings av samarbeid/grensedragninger rundt ansvar/oppgavefordeling mellom kommune og fylkeskommune; etablering av samarbeidsrutiner.»

Vågan kommune informerte Riksantikvaren om vedtaket i e-post datert 14.04.2021.

Oppfølging av kommunestyrets vedtak av 12. april

Under følger en oppsummering av hvordan kommunestyrets vedtak av 12.04.2021 er fulgt opp, punkt for punkt.

Vedtak – kulepunkt 1

«Forvaltning av de ulike vernehensyn i praksis; livet i Henningsvær er like viktig vernehensyn som vern av det materielle Henningsvær. Hvordan klarer man å beskrive dette slik at begge hensyn blir tilfredsstillende ivaretatt.»

Kommunen spilte inn følgende forslag som tilføyelse til forskriftens formål 03.05.2021:

«Fredningen skal herunder bidra til å:

f) Sikre at utviklingsrommet for de næringene som medfører at Henningsvær har det livet de har, skal prioriteres foran verneregler dersom vernereglene direkte medfører at næringsgrunnlaget svekkes.»

Riksantikvarens justering av fredningsforskriften

Riksantikvaren mener det er av stor betydning å legge til rette for utvikling og videreføring av livsgrunnlag i Henningsvær. Utvikling er en grunnleggende ramme for fredningssaken. Samtidig innebærer fredning at nasjonale verdier skal ivaretas. Vern og utvikling må spille sammen, og erfaring tilsier at man som oftest finner løsninger som ivaretar de ulike hensyn og behov.

Riksantikvaren imøtekommer Vågan kommunes forslag med følgende endring i formålet i den foreslåtte fredningsforskriften:

Formuleringen “Fredningen skal legge til rette for at Henningsvær opprettholdes og videreutvikles som et levende sted med boliger, fiske, handel og annen næringsvirksomhet.” erstattes med:

«Fredningen skal opprettholde og videreutvikle Henningsvær som et levende sted med boliger, fiske, handel og annen næringsvirksomhet.

Fredningen skal ikke være til hinder for:

- a) at utviklingsrommet for næringsvirksomhet opprettholdes med grunnlag i etablerte miljø og kulturhistoriske verdier»

Riksantikvaren mener denne formuleringen tydeliggjør at en fredning av Henningsvær ikke skal være til hinder for at utviklingsrommet opprettholdes, og at Henningsvær skal opprettholdes og videreutvikles som et levende sted for å bo, drive fiske, handel og næringsvirksomhet også etter en eventuell fredning. Dette er også i tråd med reguleringsplanens intensjoner om utvikling. Når det gjelder begrepet «næringsvirksomhet», er dette nøye vurdert. Dersom forskriften er for konkret når det gjelder hvilke næringer som skal kunne videreutvikles, kan det føre til at fremtidige muligheter låses, uten at dette har vært meningen.

Vedtak – kulepunkt 2

«Tilføring av nødvendige personalressurser: det gjennomgås muligheten for å få tilført ressurser fra statlig myndighet til kommunen for opprettelse av 100% stilling dedikert til fredningsrelatert arbeid. Det gjennomgås og avklares tilsvarende hvilke ressurser som skal være dedikert til fredningsprosjektet hos Fylkeskommunen.»

I møte 03.05.2021 med Vågan kommune ble det fra kommunes side presisert at man ikke ser for seg at Riksantikvaren vil bekoste en fast, men en midlertidig stilling.

Tilføring av ressurser for stilling dedikert til fredningsrelatert arbeid

For å oppnå en god forvaltning av et fredningsområde er det viktig at man lokalt har god kjennskap til hva fredning både medfører og ikke medfører, og hvordan en fredning virker sammen med annet lovverk. Dette var også noe av bakgrunnen for at Vågan kommune, Nordland fylkeskommune og Riksantikvaren i forbindelse med oppstart av fredningssaken inngikk en avtale om å dele kostnaden med en lokal prosjektmedarbeider. Til tross for stor innsats, særlig fra Vågan kommune, lyktes man ikke med en slik ansettelse.

Med bakgrunn i dette tilbys Vågan kommune finansiering av en stilling på to årsverk.

Det blir tatt utgangspunkt i de rammene Vågan kommune har oppgitt, kr. 650 000,- per årsverk, sosiale avgifter ikke inkludert. Organiseringen vil gå via Nordland fylkeskommune.

Erfaringstall bl.a. fra kommunens egen evaluering av gjeldende reguleringsplan (2015) viser at gjennomsnittlig antall byggesaker per år i Henningsvær i løpet av en seksårsperiode er

14,17. Antallet saker og kompleksiteten i den enkelte sak kan variere noe fra år til år, og kan gå noe opp i fremtiden. Fredningsforslaget er imidlertid i stor grad samordnet med gjeldende regulering, og det er ikke sannsynlig at det vil bli vesentlig flere søknadspliktige tiltak som følge av en fredning. Tillegget i arbeidsmengde som vil kunne følge av en eventuell fredning i disse sakene vil ikke fylle en 100% stilling.

Det er derfor viktig at stillingen, i tillegg til saksbehandling av byggesaker innenfor fredningsområdet i Henningsvær, benyttes til å iverksette den endringen en eventuell fredning vil medføre i kommunen. Eksempler på dette kan være innarbeiding av rutiner, opplæring av administrasjon, dialog med regional kulturminneforvaltning med videre. To år vil, slik vi vurderer det, være tilstrekkelig til å implementere en endring i forvaltningspraksis som følge av en fredning, forutsatt god planlegging. Riksantikvaren vil kunne være behjelpelig med å skissere opp en plan i perioden før en eventuell fredning vedtas av Kongen i statsråd.

Stillingen skal være dedikert til oppgaver knyttet til forvaltning av et eventuelt fredet kulturmiljø i Henningsvær og implementering av konsekvenser av dette i kommunen. Det settes også andre forutsetninger for finansieringen:

- Fredningen av kulturmiljøet skal være vedtatt av Kongen i Statsråd. Det er først da en eventuell fredning trer i kraft.
- Stillingen knyttes til plan- og byggesaksavdelingen i Vågan kommune
- Vågan kommune finner selv en kandidat, har arbeidsgiveransvar og betaler arbeidsgiveravgift
- Vågan kommune rapporterer til Nordland fylkeskommune om hvordan 100% stilling knyttes til arbeid med det fredete kulturmiljøet.

Vi gjør også oppmerksom på at de to årsverkene for oppfølging av en eventuell fredning vil komme i tillegg til den oppfølgingen som Nordland fylkeskommune allerede har i dag. Kulturmiljøforvaltningen i fylkeskommunen er rådgiver for tiltak for området som er regulert til vern, og dette området sammenfaller i stor grad med det eventuelle fredningsområdet. Styrking av kompetansen i kommunen vil altså komme i tillegg til rådgivningen fra fylkeskommunene, som er en permanent oppgave.

Ressurser dedikert til fredningsprosjektet hos Nordland fylkeskommune

Riksantikvaren har ikke myndighet til å pålegge fylkeskommunen å avsette ressurser til fredningen. Vi viser derfor til Nordland fylkeskommunes brev som svarer på dette punktet, se vedlegg 8.

Vi viser ellers til forvaltningsplanen kapittel 3.7, hvor saksbehandlingsrutinene er omtalt.

Vedtak – kulepunkt 3

«Definering av samarbeid/grensedragninger rundt ansvar/oppgavefordeling mellom kommune og fylkeskommune; etablering av samarbeidsrutiner.»

Samarbeidsrutinene legges inn i forvaltningsplanen

Vedtaket punkt 3 er avklart i dialog mellom Vågan kommune og Nordland fylkeskommune. De avklaringer og etableringer av samarbeidsrutiner som de to partene i fellesskap har blitt enige om er lagt inn i forvaltningsplanen som eget vedlegg 3 der.

Oversikt over saksgang april – september 2021

Med bakgrunn i Vågan kommunes e-post av 14.04.2021 tok Riksantikvaren kontakt med Vågan kommune **19.04.2021** for å avklare videre prosess.

22.04.2021 ble det avholdt møte, i dette deltok styringsgruppen, som består av representanter fra politisk og administrativt nivå i Vågan kommune, Nordland fylkeskommune, Henningsvær Innbyggerforening og Riksantikvaren. Hensikten med møtet var å avklare veien videre, jf. betingelsene kommunestyret satte for en eventuell fremtidig fredning av Henningsvær.

03.05.2021 ble det avholdt et møte med administrasjonen i Vågan kommune, Nordland fylkeskommune og Riksantikvaren. Møtet var en oppfølging av rammene som ble lagt i møte 22.04.2021 for prosessen fram mot ny behandling av fredningsforslaget i Vågan kommunestyre. Kommunen la fram sitt forslag til endring av forskriftens formål med hensyn til utvikling. Hjellområdene ble diskutert. Fredningsforslaget følger i stor grad reglene i gjeldende reguleringsplan. Riksantikvaren åpnet for en videre oppfølging av temaet ved behov, blant annet ved en gjennomgang av saksbehandling av utvalgte saker for å synliggjøre hvordan en fredning vil forvaltes i praksis. Godkjent referat (vedlegg 3) ble sendt 6.5.2021 til Vågan kommune, Nordland fylkeskommune og Henningsvær innbyggerforening.

26. og 31.5.2021 møttes administrasjonen i Vågan kommune, Nordland fylkeskommune og Riksantikvaren. Hensikten med møtene ble satt i møte 03.05.2021; å forberede saker til et nytt møte med styringsgruppen, basert på innspill om aktuelle caser fra Vågan kommune. Disse er presisert bl.a. i e-post datert 10.5.2021.

04.06.2021 ble det avholdt et møte med styringsgruppen. I dette møtet ble Riksantikvarens forslag til endringer i forskriften basert på Vågan kommunes innspill presentert, og Nordland fylkeskommune gikk gjennom en rekke caser i tråd med innspill fra Vågan kommune. Det ble bl.a. presisert hvilke tiltak som vil/ikke vil kreve dispensasjon ved en fredning for fiskehjellene. I dette møtet ble Riksantikvaren og kommunen enige om at justeringer av fredningsforslaget gjøres før ny behandling i kommunestyret. Ordfører foreslo at Riksantikvaren deltar i kommunestyremøtet der fredningssaken behandles. Godkjent referat er lagt ved som vedlegg 4.

17.06.2021 ble det avholdt møte med Vågan kommune og Riksantikvaren. Hensikten var å sette en framdriftsplan, ansvar og oppgaver for prosjektet høsten 2021, særlig knyttet til oppfølgingen av kommunestyrets vedtak punkt to og tre. Referat ble sendt og justert samme dag (vedlegg 5).

21.09.2021 ble det avholdt nytt møte med styringsgruppen. I dette møtet ble samarbeidet fra april 2021 oppsummert, og hovedfokus var kommunestyrets vedtak punkt 2. Riksantikvaren la fram sitt forslag til finansiering av en stilling i Vågan kommune, og etter forespørsel fra Vågan kommune gikk Nordland fylkeskommune igjennom sine saksbehandlingsrutiner. Godkjent referat fra møtet er lagt ved som vedlegg 6.

Andre justeringer av fredningsforslaget

Oppdateringer i forvaltningsplan

Utkast til forvaltningsplan er oppdatert. Følgende endringer er gjort:

- Gjengivelsen av forskriftens tekst er oppdatert i tråd med endringer jf. kommunestyrets vedtak pkt. 1

- De samarbeidsrutinene Vågan kommune og Nordland fylkeskommune har avtalt er lagt inn i forvaltningsplanen som vedlegg, og det henvises til dette vedlegget i relevante kapitler i forvaltningsplanen.

Det har ikke kommet ønsker om andre justeringer av fredningsforslaget

Det følger av kulturminneloven at før vedtak om fredning treffes, skal fredningsforslaget forelegges kommunestyret i den berørte kommunen. Hensikten er at kommunen som planmyndighet, arealforvalter etc. skal kunne uttale seg til forslaget. I møte 04.06.2021 ble Riksantikvaren og Vågan kommune enige om at justeringer av fredningsforslaget gjøres før ny behandling i kommunestyret. Etter møtet 4. juni har ikke kommunen hatt noen merknader eller ønske om ytterligere justeringer av fredningsforslaget, jf. e-post datert 30.08.2021 (vedlegg 7)

Vi vil takke Vågan kommune for en god og konstruktiv dialog fram mot oversendelse av justert fredningsforslag.

Vennlig hilsen

Hanna Kosonen Geiran
riksantikvar

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:

Forslag til forskrift

Forslag til forvaltningsplan

Referater og korrespondanse med Vågan kommune

Nordland fylkeskommunes svar på kommunestyrets vedtak av 12.04.2021

Kopi til: Nordland fylkeskommune, Postboks 1485 Fylkeshuset, 8048 BODØ/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Henningsvær Innbyggerforening, Postboks 70, 8312 HENNINGSVÆR